

(“Планети з паралельними орбітами”). Це пізнання себе в національних і загальнолюдських вимірах (“Країна без новин”, “Халява”).

“То тільки у наших прапредків Адама і Єви було незліченно багато часу для пізнання. Пересічній людині його відміряно досить скупко”, — пише Я.Поліщук у мініатюрі “Три доби пізнання” (с.40). Оце пізнання — пізнання добра і зла, завжди актуальної проблеми вибору (“Чи битися зі змієм?”). Текст цей віднесено до розділу “Мілини”. Чому? На мою думку, пояснити це допоможе цитата з книжки Пабло Неруди “Дім на піску”: “Народжуючись, щоб бути і знати, ми швидко вчимося обгороджувати й закривати. Наш малий дар світу — це світ, який ми звузили” (Море // Иностранная литература. — 2004. — №10. — С.142). Світ змалілий та обмілілий, в якому “бракує свята для Душі” (с.65), обмаль хвиль для радості і краси (через брак часу, невміння бачити), рідкістю стає щирість і “невичерпність почуття” (с.49).

Ось такі філософські глибини відкрила мені книжка Ярослава Поліщука. Але, як

писав Герман Гессе, “кожному справжньому читачеві безкінечно великий світ книжки відкривається по-іншому, кожен в ньому шукає і знаходить ще й себе самого” (Магія книги // Иностранная литература. — 2004. — №10. — С.221).

“Мости і мілини” — книжка, яку хочеться читати й перечитувати. Вона спонукає до роздумів, спонукає ставити запитання і шукати на них відповіді, пізнавати себе. Дуже хочеться, щоб таких книжок було якомога більше, — особливо тепер, коли світ багато в чому нагадує задзеркалля, де погане видається добрим, а добре — поганим.

Заключна мініатюра має назву “Без відкриттів?”. Із певністю можна сказати, що книжка Ярослава Поліщука не залишить уважного читача без відкриттів. Автор створює свою “автономію мислення” (с.4), залишаючи право кожному читачеві творити власну. Погоджуватись і сперечатись, вступаючи в діалог. Тож запрошую всіх приєднуватись до цікавої і плідної розмови з автором і з самим собою.

Надія Гаврилюк

Валентина Соболь

ТЕЧІЯ ЖИТТЯ І ТЕЧІЯ ДУМКИ

Із першого погляду ця книжка приваблює незвичайним оформленням. Гортаючи цю книжкову новинку, переконуєшся також, що вибаглива форма задумана як відповідність вишуканому змістові. “Мости і мілини” написано в новому ключі, це — книга-притча (“густа інтелектуальна проза”, як зазначено в анотації), що спонукає читача до глибоких роздумів про найважливіше. Важко відірватися від інтригуючої та щирої оповіді Я.Поліщука. І вже наприкінці, сприймаючи останні акорди твору (“Без відкриттів?”), ловиш себе на думці, що цю річ можна порівняти із Рікою, яка несе свої поетичні хвилі до Світового Океану — літератури, культури, філософії. Невелика обсягом збірка скомпонована за всіма правилами добротної композиції. Три розділи “Мостів і мілин” — то три частини добре продуманої цілісної картини світу та людини в ньому. Розділи змістовно та симетрично формують матеріал. Це “Геракліто-

ва ріка”, “Мости” та “Мілини” — кожен містить по дванадцять нарисів-есеїв, за винятком другого, до якого увійшло на один більше. Кульмінаційним пунктом середнього розділу я б назвала есей “Про щирість”, в якому автор поєднує в одне таємницю світогляду і творчості.

Роздуми і слова кладуться у книжці логічно-послідовно і красиво, означаючи плин думки “з вершини і низин”. Видно, що автор досконало володіє словом, уміє видобути з його допомогою різні художні ефекти — іронічної гри або відвертої сповіді, співчуття, довірливості. Вміє він і переконувати свого читача. Нерідко елемент полеміки вгадується в самій основі задуму цих коротких нарисів (“Схід-Захід”, “Свято, що не відбулося”, “Країна без новин”, “Без відкриттів?”). Очевидно, автор намагається опротестувати якісь стереотипні уявлення, протиставляє їм добре аргументовану власну позицію, поєднуючи елементи

Слово і Час. 2005. №3

публіцистичного, науково-популярного та художнього стилів. Тому-то й жанр нарисів визначено як “думки”, що, слід розуміти, вказує не тільки на інтелектуальний характер прози Я.Поліщука, а й на інтонації роздуму, філософської рефлексії.

Проте не сам по собі інтелектуалізм справляє найсильніше враження у збірці. Зрештою, останнім часом український читач дедалі стикається з прозою подібних форм, адже вона покликана задовольняти інтерес людей мислячих, спраглих до пізнання світу, до нових, сучасних, нерідко несподіваних і до того ж дуже суб’єктивних його оцінок. Найбільше вражають ті нариси, де найсильніше виражені переживання та почуття авторського “я”: автор часто не приховує своїх оцінок за гримасою іронії, а обирає тон щирої та довірливої розмови з читачем. “Ранки і вечори”, “Білий світ” дають натхненний образ високого в Людині і наближаються до розмірено-ліричного ритму, що яскраво-сугестивно втілює ритми нашого життя.

На сторінках книжки Я.Поліщука постає культ краси як високого життєвого призначення людини. “Красу не можна замкнути в чотирьох стінах і вона не належить тому, хто нею володіє, зате належить кожному, хто здатний її відчуті” (с. 13). Це з есею “Утрата краси”. Автор закликає відновити в собі здатність сприймати красу в житті, тішитися нею. Навіть тоді, коли життя стає буденним і “без відкриттів”. Але не зваблюватися на дешеві підробки, що задовольняють масові смаки (“Гідропоніка”).

Природно поєднується із текстом дизайн художника В.Олексенка. І обкладинка, і макет видання побудовані за принципом обігрування слова, тексту, що є в цій книжці засобом вираження найважливіших думок та рефлексій. Слова-думки від джерела-струмочка “Іронія доли полягає...” витікають хвилями, поволі несучи читача до “тих голосів, що чуєш зусібіч”, до великого Океану, який наповнює його “сенсом активного досвіду”, відносною і незносною легкістю буття. На обкладинці зображено символічну клепсидру, в якій пересипаються слова і фрази, втілюючи єдність протиріч та начало начал — конфлікт чоловічого й жіночого. Водночас виразно втілено образ часу, який спливає непомітно, та безповоротно.

Туга за великим й усвідомлення недовсяжності його — типова колізія роздумів Я.Поліщука та найхарактерніша тема книжки. Часто навіть такі мотиви, які мали би видатися урочистими й піднесеними, автор обертає на філософський роздум з нотою смутку. Так, оповідаючи про славу, він зауважує її зворотну сторону — драму людини, пов’язану з публічним визнанням (“Слава”). Отже, іронія слави “в тому, що вона ніколи не приходить вчасно”, а “у найвразливіший час і з невідворотною силою”.

“Писання завжди приречене на діалог...”, — слушно стверджує автор у передмові. Чи вдасться “Мостам і мілинам” Я.Поліщука знайти такий діалог із читачем? Інколи видається, що автор зумисне загострює акценти, прагне висміяти популярні стереотипи сприйняття літератури, зумисне уникає пафосу та урочистості, говорячи про речі високого порядку. Однак така гра — лише спосіб знайти довірливий тон розмови із читачем. У найголовнішому автор лишається щирим і справжнім, зокрема в постановці провідних проблем — рідного краю, пам’яті, любові, всього, чим живе людина на цій землі і в чому вона прагне залишити по собі теплий слід... Сповідь автора захоплива, виболена, душевна. Адже чимало есеїв — “Мости”, “Літо в малому місті”, “Свято, що не відбулося”, “Комусь-потрібність”, “Чиновник” — це майстерні образки з деталями сучасної дійсності, де виразно можна пізнати місто і країну.

Новий твір Я.Поліщука і дивує, і приємно вражає. Оригінальність жанру його есеїв містить у собі інтелектуальну вивершеність, віртуозність та точність слова. Відшліфований стиль, вишукане філологічне письмо поєднується з глибиною думки. “Мости і мілини” читаються із захопленням, на одному подихові. Автор майстерно влітає до серйозного і щирого тону оповіді риси гумору, іронії, гротеску. Складається враження, ніби читач разом із ним пливе могутньою рікою думки й відчуває потужну течію і безмежність руху та простору. Саме так уявляв собі життя один із героїв Поліщуківих есеїв — давньокитайський мислитель Лао-цзи, який закликав просто плисти за течією життя...

м. Варшава